نقدی بر مقاله با عنوان «معرفی شمس‌الدین محمد جیلانی و بررسی ساختاری و محتوایی کتاب *قرابادین* نگاشتهٔ او»

سید مجتبی دقیقی[الف*]

[الف] مرکز تحقیقات علوم دارویی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

تاریخ دریافت: بهمن ۱۴۰۱
تاریخ پذیرش: بهمن ۱۴۰۱

سردبیر محترم

مقالهٔ منتشرشده در مجلهٔ طب سنتی اسلام و ایران (سال دوازدهم، شمارهٔ چهارم، زمستان ۱۴۰۰) با عنوان «معرفی شمس‌الدین محمد جیلانی و بررسی ساختاری و محتوایی کتاب *قرابادین* نگاشتهٔ او» (۱) را با اشتیاق وافر و ذوقی سرشار مطالعه و در مورد مباحث مطرح‌شده در منابع موجود جست‌وجو و پیرامون آنها قدری تأمل کردم. نخست لازم می‌دانم تا از نویسندگان این مقاله به جهت نگارش متنی علمی و دقیق در راستای بررسی محتوای کتاب *قرابادین* شمس‌الدین محمد جیلانی قدردانی نمایم. یقیناً نوشتن نقد بر انتشارات قبلی و بیان نظرات مرتبط کمک شایانی به بهبود و بسط مطالب بیان‌شده در نگارش‌های آتی به‌خصوص در راستای برطرف‌کردن نقاط ابهام و ارائهٔ ایده‌های جدید برای نشر آثار بعدی خواهد کرد. پر واضح است نگارش این نامه به سردبیر به قصد زیرسوال‌بردن محتوای نگارش‌شده نبوده و انتظار ندارم تا از سوی نویسندهٔ مسئول مقاله، پاسخی دریافت کنم. بلکه هدف جلب توجه نویسندگان مقاله به اقدام در جهت بررسی و مقایسهٔ محتوای مطالب مطرح‌شده در این مقاله با متون و آثار علمی مشابه موجود در زمان معاصر است.

در مقدمهٔ مقالهٔ منتشره، نویسندگان پیشرفت علم داروشناسی و تکوین آن از طریق ترکیب داروها با اتکا به آثار برگرفته از کتاب *قانون* ابن‌سینا و *الحاوی* رازی را بیان نموده و نتیجه‌گیری کرده‌اند که در نتیجهٔ این پیشرفت ساختار جدید از متون دارویی به نام قرابادین در داروسازی کهن شکل گرفته است. بنابراین قرابادین یا فن داروسازی در طب دارویی کهن با توجه به کتاب نگاشته‌شده مورد بررسی قرار گرفته است، اما مشخص نیست که آیا رد پایی از مباحث مطروحه در کتاب مذکور در داروسازی نوین دیده می‌شود یا به‌طور کلی موضوعات بیان‌شده در *قرابادین* شمس‌الدین محمد جیلانی منسوخ شده است. چرا که مقایسهٔ طب دارویی کهن مشابه آنچه در این کتاب به آن اشاره شده است با داروسازی معاصر ایران که با تأسیس دارالفنون و همت امیرکبیر به‌عنوان داروسازی نوین توسعه یافته است، کمتر مورد توجه قرار گرفته است. چه بسا مقایسهٔ علمی- اسلامی تاریخچهٔ شکل‌گیری و گسترش فن داروسازی در کهن و نوین با تأکید بر جنبه‌های اسلامی بتواند مستنداتی ارزشمند در دسترس قرار دهد.

موانع و مقاومت‌ها در زمینهٔ شکل‌گیری طب کهن دارویی و مقایسهٔ آن با موضوعات مشابه معاصر، چگونگی پذیرش نظام بهداشتی کهن در مقایسه با نظام بهداشتی زمان معاصر، مقایسه و بررسی تفاوت‌های تدریس داروسازی کهن و نوین از جمله مثال‌هایی هستند که می‌توانند مورد توجه قرار گرفته تا اطلاعات جامعی در خصوص ماهیت علمی قرابادین در مقایسه با فارماکوپه‌های معاصر به‌دست دهد. لذا توجه نویسندگان مقاله را به بررسی صنعت داروسازی ایران با تأکید

* فرد مسئول مکاتبات: sm-daghighi@sina.tums.ac.ir

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-11-17]

[DOI: 10.22034/13.4.329]

بر مقایسهٔ روش‌های ساخت و آنالیز مواد دارویی در طب کهن و نوین و همچنین مقایسهٔ فارماکوپه‌های دارویی و گیاهی معاصر زمان تأسیس دارالفنون با آنچه به‌نام قرابادین نامیده شده است، جلب می‌کنم.

تضاد منافع:

در این مقاله تضاد منافعی برای گزارش وجود ندارد.

References:

1. Badrlou F, Ghaffari F, Zargaran A. Introducing Shams al-Din Muhammad Jilani and a review of the structure and context of his book Qarabadin (Pharmacopeia). Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine; 2022;4: 293-312.

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-11-17]

[DOI: 10.22034/13.4.329]